

Balatoni András

A hazai minimálbér szintje megfelel gazdasági fejlettségünknek

A minimálbérek szintje fontos mutatója egy gazdaságnak, de emellett a gazdaságpolitika eszköze is, amivel a bérek növekedését képes befolyásolni. A hazai minimálbér mediánbérhez viszonyított aránya megfelel a nemzetközi átlagnak, emellett vásárlóerő-paritáson számolva megfelel a gazdasági fejlettségünknek. Nemzetközi összehasonlításhoz azonban figyelembe kell venni az adózás hatásait, az adókedvezményeket, és a minimálbér mellett fennálló más szabályozott béreket. Magyarországon különösen fontos a szakképzettek számára meghatározott garantált bérminimum, ami mintegy kétszer annyi embert érint, mint a minimálbér és 30 százalékkal magasabb annál. Előrettekintve a gazdaság fenntartható felzárkózási pályáján a minimálbér emelésének első számú forrása a termelékenység és a versenyképesség további javulása.

A minimálbérek fontos szerepet töltenek be egy gazdaság működésében. Ez a legkisebb bér, amit egy vállalatnak kötelezően fizetnie kell a dolgozónak munkájáért cserébe. A minimálbérek emelése támogatja a háztartások jövedelmének növekedését és ezzel az életszínvonal javulását, ugyanakkor tekintettel kell lenni a vállalatok profitabilitására, a gazdasági termelékenységére is. A túlzottan magas minimálbér csökkentheti a foglalkoztatást, „kiárazhat” bizonyos csoportokat a munkaerőpiacról. Az alacsony, vagy nem növekvő minimálbér ezzel szemben szociális, társadalmi problémákat okozhat, ebben az esetben a növekedés elveszítheti az inkluzív, bevonó jellegét.

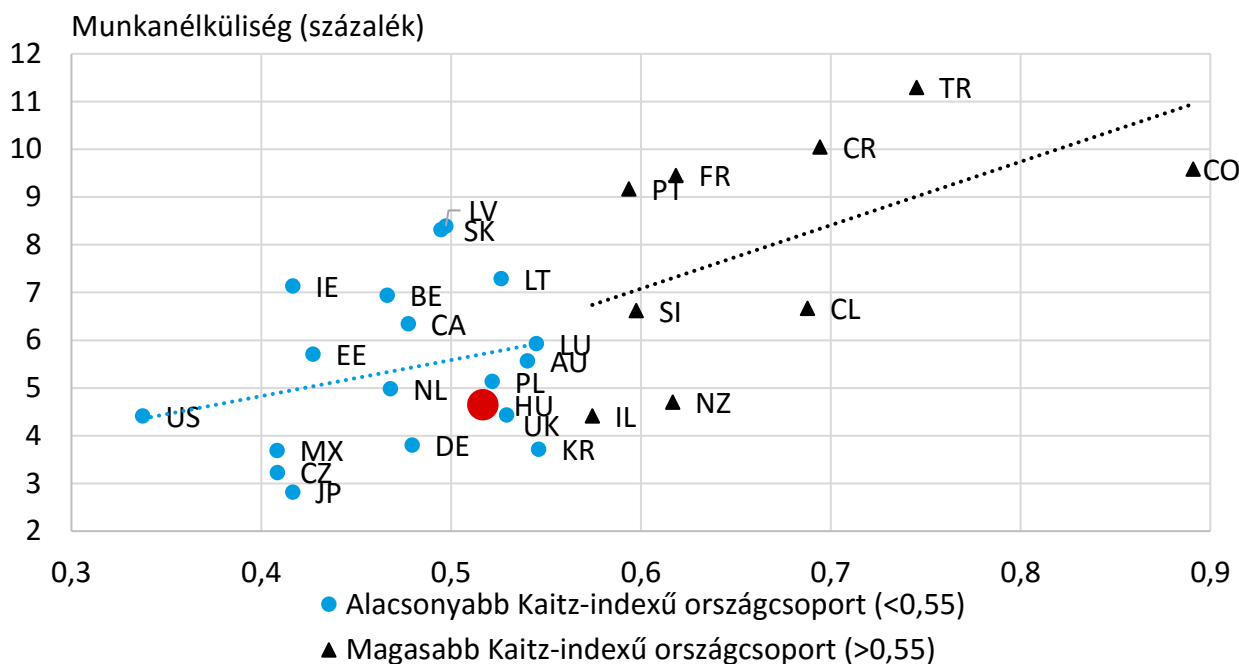
A bérek megfelelő mértékű emelkedése alapköve egy sikeres gazdaság működésének és ebben fontos szerepe lehet a minimálbérek emelkedésének. A bérek növekedésének alapját a megfelelő gazdasági teljesítmény adja, míg a növekvő bérek következtében emelkedő kereslet tovább segíti a gazdaság bővülését. Ezek a pozitív visszacsatolások fontosak a gazdaság fenntartható felzárkózásának biztosításához. A kormányzati minimálbér-emelések az elmúlt években is jelentősen hatottak nem csak az alacsony keresők bérére, hanem tovagyűrűző hatása kimutatható volt a bérszála magasabb részein is. Ezért a minimálbér-emelésekkel (Magyarországon a garantált bérminimum emelésével is) egy hatékony eszköz van a kormányzatok kezében a bérek emelkedésének befolyásolására.

A HAZAI MINIMÁLBÉR A MEDIÁN BÉR SZINTJÉNEK ÉS A GAZDASÁG FEJLETTSÉGÉNEK MEGFELELŐ SZINTEN VAN

Az, hogy egy gazdaságban alacsony vagy magas a minimálbér, több mutatóval lehetséges vizsgálni. A minimálbér – mint a bérelaszlás alja – és a medián bér aránya, vagyis a Kaitz-index azt mutatja meg, hogy mennyire „torzítja” el a bérelaszlást a minimálbérek adott szintje. Ha a minimálbér a medián bér százalékában magas értéket vesz fel, akkor sok munkavállalót „árazhatott ki” a foglalkoztatottak közül a minimálbér szabályozás. Ezzel szemben, ha alacsony az arány, a jövedelmi különbségek jelentősen nőhetnek, ami szintén nem hasznos társadalmilag.

Ha nemzetközi összehasonlításokat vizsgálunk, akkor az látható, hogy a hazai Kaitz-index átlagosnak tekinthető. Ezen a szinten nincs érdemi kapcsolat az index és a munkanélküliségi ráta között (1. ábra). Ugyanakkor magasabb Kaitz-indexek esetén kimutatható a munkanélküliségi ráta emelkedése, így a minimálbér szabályozás a munkapiaci folyamatokat kedvezőtlen irányba befolyásolhatja. Ha a hazai bérelőslást nézzük, akkor a hazai minimálbér (a medián bért adottnak tételezve) megfelelő szinten van, és a két mutató párhuzamos emelkedésére van szükség.

1. ábra: A Kaitz-index és a munkanélküliség kapcsolata nemzetközi összehasonlításban

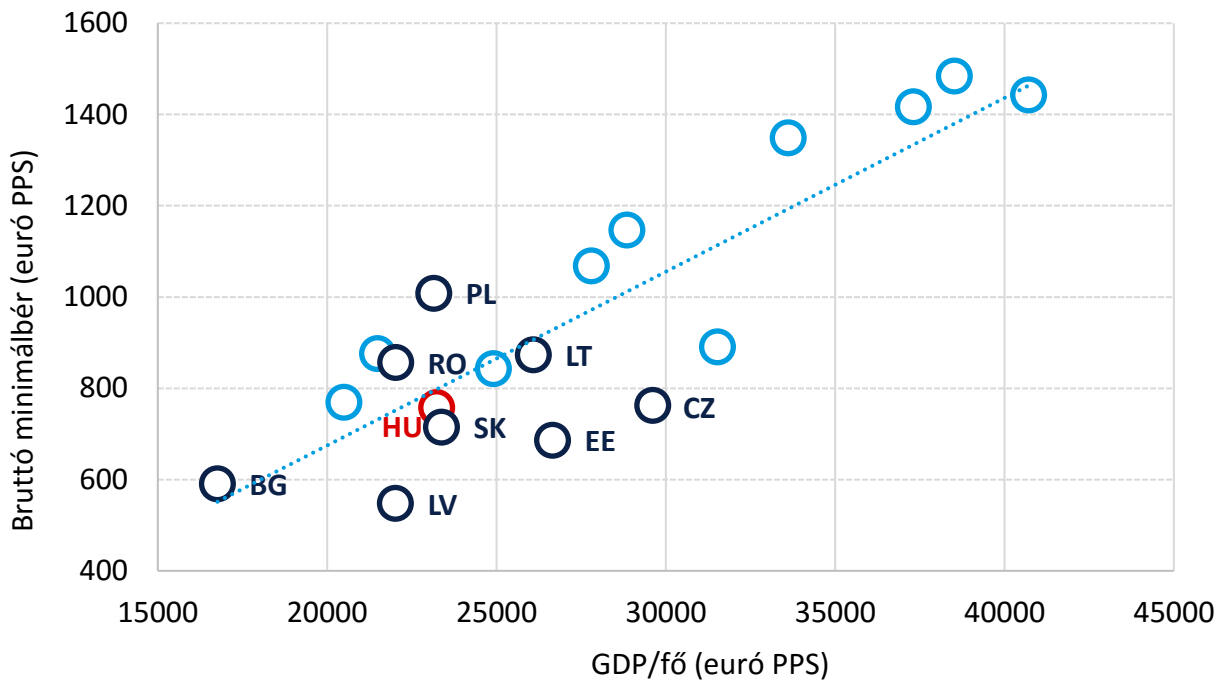


Megjegyzés: A Kaitz-index a minimálbér és a medián bér arányát mutatja.
Forrás: OECD

A másik fontos elemzési keret, amikor különböző országokban hasonlítjuk össze a minimálbérek szintjét, hogy figyelembe vegyük az országok eltérő árszínvonalát. Általánosságban minél fejlettebb egy ország, annál magasabbak az árak, így a kelet-közép-európai tagállamokat az uniós átlagnál alacsonyabb árszínvonal jellemzi.

A bruttó minimálbéreket tekintve a hazai mutatók a gazdasági fejlettséggel összhangban alakulnak. A gazdaságok általános fejlettsége és a bérek között erős, pozitív kapcsolat áll fent: a fejlettebb gazdaságokban a bérek szintje is általában magasabb. A hazai bruttó bérek szintje így a közép-kelet-európai régióhoz hasonlóan elmarad az uniós átlagtól.

2. ábra: A gazdasági fejlettség és a bruttó minimálbérek kapcsolata



Megjegyzés: A kiugró értékek miatt Írországot és Luxemburgot nem tüntettük fel. További 6 tagállamban nincs országos szinten meghatározott minimálbér.

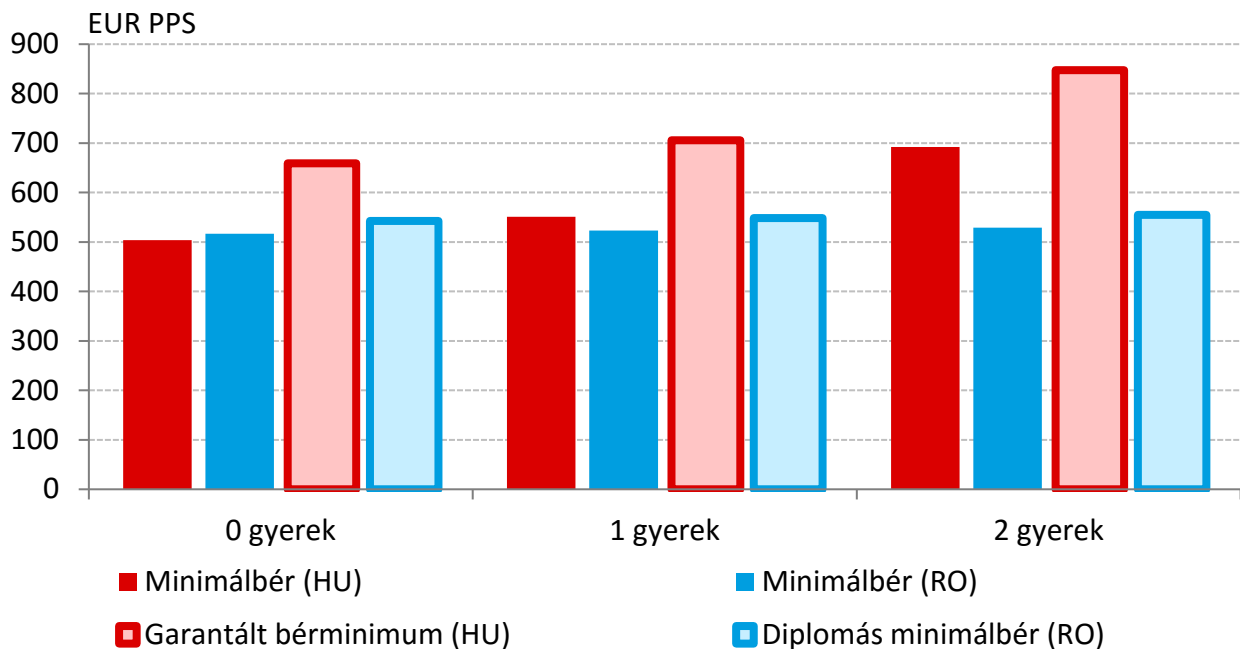
Forrás: Eurostat

A minimálbérek jóléti szempontból történő összehasonlításánál javasolt a nettó összegeket összevetni, mivel a bruttó érték adótartalma országonként eltérő lehet. Sajnos a nemzetközi adatgyűjtések, beleértve az Eurostat adatbázisát is, kizárólag a bruttó minimálbéreket mutatják be. Ebben az elemzésben pusztán két országot, Romániát és Magyarországot vetjük össze nettó vásárlóerő-paritáson mért minimálbér alapján. A román és magyar minimálbérek pontosabb összehasonlításához az Eurostat által közzétett, bruttó összegeket bérkalkulátorok alapján nettósítottuk. Emellett vásárlóerő-korrekciót is végeztünk, mivel Magyarországhoz képest Romániában alacsonyabbak az árak, az Eurostat adatai alapján a román árszínvonal az uniós átlag 54,9 százaléka, míg a hazai érték az uniós átlag 65,3 százalékát teszi ki.

Bár Romániában a bruttó minimálbér magasabb, mint a magyar, de a nettó értéket tekintve lényegében megszűnik a különbség. Romániában 2018-tól érdemben emelkedett a bruttó és nettó bérek közötti különbség, ugyanis a társadalombiztosítási járulék (35 százalék) már teljes egészében a munkavállalókat terheli. A munkaadónak mindössze 2,25 százalékot kell fizetnie a bruttó összeg felett. Ennek következtében a minimálbért kereső Romániában fizetése 60,4 százalékát kapja kézhez, míg hazánkban 66,5 százalékot (családi adókedvezmények nélkül).

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a hazai adórendszer demográfiai szempontokat is figyelembe vesz, ezért pozitívan kezeli a gyermekeket nevelőket. Ebből fakad, hogy az egy gyermeket nevelők esetében már magasabb a nettó vásárlóerő-paritáson mért minimálbér, és kétgyermekesek esetén a családi adókedvezmények figyelembevételével a magyar minimálbér már jóval magasabb, mint keleti szomszédunknál (3. ábra).

3. ábra: A nettó, vásárlóerő-paritáson mért minimálbérek Magyarországon és Romániában az eltartott gyermekek száma alapján (2020)

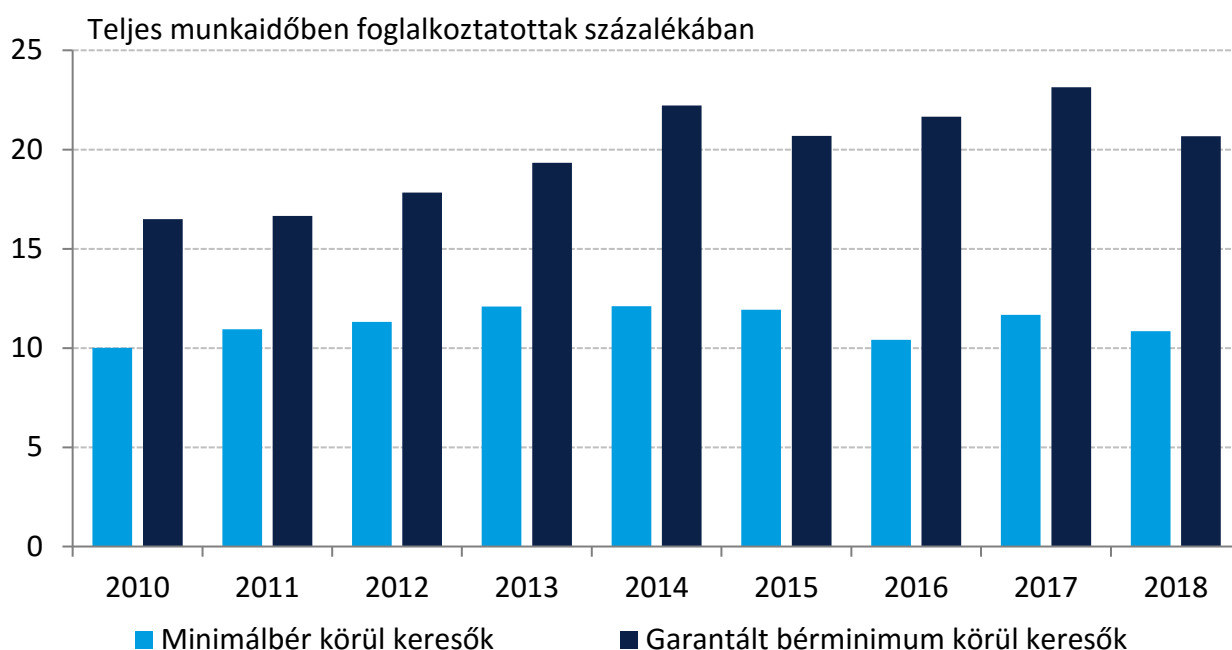


Megjegyzés: A nettó összeget bérkalkulátorok alapján számítottuk a bruttó értékekből.

Forrás: Eurostat alapján MNB

Amikor a minimálbérek mértékét országok között hasonlítjuk össze, Magyarország esetében a szélesebb körben alkalmazott garantált bérminimumot is érdemes vizsgálni. Más uniós tagállamokban is léteznek speciális minimálbér-szabályozások, de – hazánkat kivéve – a minimálbér érinti legnagyobb arányban a munkavállalókat. Ezzel szemben Magyarországon közel kétszer annyian keresnek garantált bérminimumot, mint minimálbért: 2018-ban a garantált bérminimumot keresők aránya a teljes munkaidős alkalmazottak körében 20,7, a minimálbéreseké 10,9 százalék volt (4. ábra). Magyarországon a garantált bérminimum azokra a foglalkoztatottakra érvényes, akik középfokú iskolai végzettséget vagy szakképzettséget igénylő munkakörben dolgoznak. 2020. január 1-jétől a garantált bérminimum bruttó összege 210,6 ezer forint, ami 30,8 százalékkal haladja meg a bruttó minimálbért (161 ezer forint).

4. ábra: A minimálbér és garantált bérminimum közelében keresők aránya Magyarországon



Megjegyzés: Az adatok a legalább 5 fős vállalkozásokra vonatkoznak. Azok a teljes munkaidőben dolgozók, akik a minimálbér és garantált bérminimum +/- 5 százalékos sávjában keresnek.

Forrás: Bértarifa-felvétel alapján MNB

A hazai garantált bérminimum 21,5 százalékkal nagyobb vásárlóértékkel bír, mint a román diplomás minimálbér gyermektelen kereső esetén, egy gyermek esetén a különbség 28,7 százalék, három esetén pedig 52,7 százalék Magyarország javára. Romániában 2019-től differenciálják a minimálbéreket, azonban a feltételekből kiindulva a két magasabb kategória¹ a hazai garantált bérminimumhoz képest lényegesen szűkebb kört érint. A diplomás minimálbér 2350 lej (a minimálbér 105,4 százaléka), a felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben dolgozó, legalább 1 éves munkatapasztalattal rendelkező foglalkoztatottak körében hatályos. 2020-ban a magyarországi nettó bérminimum vásárlóerő-paritáson mérve 659 euró PPS, jelentős különbséget mutat (+116,5 euró PPS) a román diplomás minimálbérhez képest. Itthon főként a garantált bérminimum tölti be az effektív minimálbér szerepét, hiszen a munkáltatók szélesebb körben alkalmazzák.

A minimálbérek további emelését a termelékenység, versenyképesség javulása biztosítja

A gazdaság fenntartható felzárkózási pályáján a minimálbér emelésének első számú forrása a termelékenység és a versenyképesség javulása. Az elmúlt években – a minimálbér és a garantált bérminimum jelentős emeléseinek is köszönhetően – a magyar gazdaságban jelentős bérnövekedés zajlott le. Előretekintve a minimálbér az átlagbérrel együtt nőhet, hiszen a hazai Kaitz-index már a nemzetközi átlagnak megfelel, így nincs tér az átlagos bérnövekedést szignifikánsan meghaladó ütemre. A vállalatok élénkebb beruházási aktivitása, valamint további versenyképességi

¹ A legmagasabb kategória kizárólag az építőipari alkalmazottakra vonatkozik, az építőipari minimálbér 3000 lej, azaz a minimálbér 134,5 százaléka.

reformok megvalósulása hozzájárulhat a termelékenység magasabb növekedéséhez. A felzárkózási pályán a gazdaság versenyképességének és termelékenységének javulása biztosítja a minimálbérek további emelését, erősítve a növekedés inkluzív jellegét és a kedvező társadalmi, munkaerőpiaci folyamatokat.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolió.hu oldalon 2020. november 18-án.”